

گفتاری پیرامون نقش مادر در ادبیات حقوقی ایران

نویسنده:

روح الله فیاضی

(کارشناس حقوق و مدرس دانشگاه)

انتشارات راز نهان

۱۳۹۵

سرشناسه	: فیاضی، روح‌الله، ۱۳۶۰ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: گفتاری پیرامون نقش مادر در ادبیات حقوقی ایران/ نویسنده روح‌اله فیاضی.
مشخصات نشر	: تهران: راز نهان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۸-۰۱۸-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
موضوع	: مادران - وضع حقوقی و قوانین - ایران
موضوع	: Mothers -- Legal status, laws, etc. -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۳۶۰ ق ۹/ف ۵۸۷/ک MH
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۰۱۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۳۷۲۶۵

آدرس: میدان انقلاب، ۱۸، جمال زاده جنوبی، کوچه دانشور، پلاک ۱۲، واحد ۲ شماره تماس: ۰۲۱۶۶۹۰۸۴۱ - ۰۹۱۲۲۲۳۰۲۶۹ آدرس الکترونیک: raznahanbook@gmail.com آدرس سایت: www.raznahanbook.com	
---	---

عنوان کتاب	 گفتاری پیرامون نقش مادر در ادبیات حقوقی ایران
مؤلف	 روح‌اله فیاضی
صفحه آرا	 رضا کاوه
طراح جلد	 رضا کاوه
ناشر	 راز نهان
شمارگان	 ۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	 اول ۱۳۹۵
قیمت	 ۱۴۵۰۰ تومان
ISBN: 978-600-448-018-5	

حق نشر برای مؤلف محفوظ است

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار.....
۱۳	مقدمه.....
۱۷	فصل اول: تحقق مفهوم مادری در حقوق خصوصی
۲۲	اراده مادر و نقش مادری.....
۲۸	مادر رضاعی.....
۳۰	آثار رضاع.....
۳۳	مادر خواندگی.....
۳۵	نسب بدون نکاح.....
۳۶	الف : نسب ناشی از شبهه.....
۳۶	ب : نسب ناشی از زنا.....
۳۸	آثار حقوقی.....
۴۰	مادر در لقاح مصنوعی.....
۴۳	ماهیت حقوقی.....
۴۵	هماندسازی.....
۵۲	مادر اجاره ای.....
۶۱	فصل دوم: حدود وظایف والدین در قانون
۶۲	بارداری و رضاع.....
۶۶	رضاع.....

۷۲	حضانت
۸۵	انحطاط اخلاقی پدر یا مادر
۹۴	تربیت فرزند
۱۰۱	فصل سوم: جایگاه حقوقی مادری در خانواده
۱۰۵	ولایت مادر
۱۱۱	اداره اموال فرزند
۱۱۲	تابعیت
۱۲۳	فصل چهارم: بررسی بعد مالی مادر در خانواده
۱۲۴	ارزش مالی کار مادر
۱۲۴	ارزش مالی کار ر خانه
۱۲۹	اجرت شیردادن
۱۳۱	اجرت حضانت
۱۳۳	ارزش مالی کار مادر در بیرون خانه (مسئله)
۱۴۶	مسائل صرفا مالی مادر
۱۴۸	الف : نفقه فرزند
۱۵۲	ب : نفقه مادر
۱۵۳	ارث مادر
۱۵۷	سخن پایانی
۱۶۱	فهرست منابع

نظر به اینکه موضوع مهم حمایت حقوقی از نقش مادری زنان در نظام حقوقی ایران، مورد پژوهش مستقل واقع نشده است، این کتاب با عنوان "گفتاری پیرامون نقش مادر در ادبیات حقوقی ایران" سامان یافته است. راهکارهای قانونی تحقق مفهوم مادری از تحقق این نسب به صورت طبیعی و یا رضاعی گرفته تا تحقق آن به شیوه های نوین از قبیل لقاح مصنوعی، همانندسازی و مادر اجاره ای و حتی تحقق های غیر همخوان با قانون مدنی ایران مثل مادر خواندگی و یا نسب بدون نکاح، پایه تحقیق را تشکیل داده است. در ادامه، برای رسیدن به گستره قوانین مرتبط با مادر در حقوق ایران، بررسی نسبتا جامعی در حوزه قوانین مرتبط با مادران، صورت گرفته است. آنچه از روابط شخصی مادر با اعضای خانواده، در قانون دیده می شود در قالب بارداری و رضاع، حضانت و صلاحیت های قانونی مادر، بررسی شده است. با توجه به اهمیت روابط مالی مادر با اعضای خانواده، این روابط مالی، موضوع مستقل دیگری است که در دو شاخه ارزش مالی کار مادر در خانه و بیرون از خانه و همچنین مسائل صرف مالی مربوط به مادر مثل نفقه و ارث پیگیری شده است. در مجموع، این کتاب به اینجا رسیده است که مسائل حقوقی مربوط به مادران، کمتر از زاویه زن به عنوان مادر دیده شده است در حالی که باید توجه داشت که بررسی حقوق زن لزوما به معنای ورود به مباحث حقوقی مربوط به مادر نیست.

لذا ضرورت دارد تا در پرتو این نگاه، حقوق مادر در قالب قراین جداگانه تبیین گردد. در فضای آسف بار تمدن جدید، به دشواری می توان از «مادری» عبرت روشنی ارائه نمود. در دنیای جدید، بحران خانواده از هنگامی شروع شد که کار اصلی مادران یکی پس از دیگری از آنان بازستانده شد و به بخش ها و مراکز سوداگر سپرده شد، لذا امروزه از نقش مادری تعریف ناخوشایندی در ذهن «زن مدرن» بر جای مانده است. در عصر کنونی، مادر کسی است که از چرخه اقتصاد و پیشرفت بیرون مانده و هیچ مشارکتی در آن ندارد و کاری بیش از آشپزی و نظافت خانه برای وی نمانده است. زنان نیمی از جنس بشر و در کشور ما ایران بیش از این نصف را شامل می شود و این در حالی است که شاخصه اصلی و مشترک غالب این جنس عنوان مادری آنهاست. امروزه برقراری تعادل بین کارکرد مادری و سایر

کارکردهای حقوقی زن به عنوان یکی از سؤالات جدی و مطالبات حقوقی جوامع تبدیل شده است. توسعه‌ی پر شتاب جوامع و سرعت رو به تزاید جوامع سنتی به سمت تمدن‌های جدید ایجاب می‌کند تا نقش مادر و کارکردهای حقوقی و حمایت‌های خاص حقوق به گونه‌ای دقیق تبیین گردد تا این قشر عظیم از فعالان عرصه تمدن بشری در زیر چرخ‌های تمدن نوین صنعتی خرد نشود. نظریه اینکه موضوع مهم حمایت حقوقی از نقش مادری زنان در ادبیات حقوقی ما مورد پژوهش مستقل واقع نشده است، با توجه به اهمیت و ضرورت کار در این زمینه که نیاز جامعه در حال تحول ما است، انجام پژوهشی حقوقی به شیوه علمی و روشمند می‌تواند ضمن غنا بخشیدن به ادبیات حقوقی کشور، دست‌آوردهای مفیدی برای نهادهای علمی و مدنی داشته باشد. علی‌رغم حوزه‌های وسیع کم و بیش کارشده از جمله اخلاقی مربوط به مادران، و علی‌رغم کاوشهای جسته و گریخته نسبت به سایر عناوین حقوقی زنان، به نظر می‌رسد که زمینه‌ی بحث در حوزه زنان با عنوان مادر در درجه اول و رزکرد حقوقی به این موضوع در درجه دوم و اهمیت این مسأله در جامعه اسلامی ایران در درجه دوم محاسبات قرار گیرد. رو به تزاید معارض با تأمین حقوق مادری در فضاهای نوین غیر سنتی اجتماعی در درجه چهارم ایجاب می‌کند که تحقیقی بایسته و شایسته در این موضوع سامان یابد تا بتواند مسیر حقوقی مورد نیاز را برای ایفای نقش مادران این سرزمین فراهم سازد. خروجی این تحقیق در حوزه کاربرد علمی، شناسایی نقاط ضعف و قوت قانون ایران نسبت به حقوق مادر، شناسایی سنتی‌های قانون ایران نسبت به حقوق مادر، امکان‌سنجی تغییر، اصلاح و یا افزودن و یا کاستن قوانین است و در حوزه کاربرد عملی، ارتقاء بخشیدن به امنیت روانی و رفتاری مادران و تأمین حلقه‌های مقدماتی برای تهیه لوازم و طرحهای مربوطه است.

شکی نیست که نهاد خانواده زیر بنایی ترین نهاد اجتماعی است و از نظر منزلت، شرافت و ارزش محوری می تواند دارای موقعیت ممتاز باشد و سرآمد ارزش ها قرار گیرد. رشد، بقا و سلامت جسم و جان وابسته به استواری خانواده و وظیفه شناسی مادر و پدر است. و در معارف دینی نیز تشکیل این نهاد به عنوان یک حقیقت مقدس بین خود افراد بشر و بنای عشق و مهربانی و آرامش و سکون و به عنوان آیت بزرگ الهی معرفی گردیده است. نقش شخصیت، اخلاق، عزت و عفت مادر بر استحکام این بنای بنیادین، بر هیچ کس پوشیده نیست. "مادر" توهی ترین بخش حیات زنان است و ادیان الهی بر تعظیم جایگاه رفیع مادر در کنار پدر سفارش های زیادی نموده اند. تا آن جا که قرآن کریم امر به نیکوکاری به پدر و مادر را در کنار امر به عبودیت و نهی از شرک خداوند ذکر کرده است.^۱ زنان، بیش از نیمی از جمعیت کشور ایران و "مادران"، سهم عمده ای از این جمعیت را تشکیل می دهند. با توجه به نقش ویژه مادر در خانواده و اجتماع، مسأله حمایت از مادری در نظام حقوقی ایران، حائز اهمیت است. در مورد جایگاه اخلاقی مادر و اهمیت مقام وی سخن فراوان است اما آنچه که از منظر حقوق خصوصی باید به آن پرداخته شود، جایگاه حقوقی مادر و احيانا کاستیهای آن است. نظریه اینک، موضوع مهم حمایت حقوقی از نقش مادری زنان در ادبیات حقوقی ما مورد پژوهش مستقل واقع شده است.

و با توجه به اهمیت و ضرورت کار در این زمینه که نیاز جامعه در حال تحول ما است، انجام پژوهشی حقوقی به شیوه عملی و روشمند می تواند ضمن غنا بخشیدن به ادبیات حقوقی کشور، دست آوردهای مفیدی برای نهادهای دولتی و مدنی داشته باشد. علی رغم حوزه های وسیع کم و بیش کارشده از جمله مباحث اخلاقی مربوط به مادران، و علی رغم کاوشهای جسته و گریخته نسبت به سایر عناوین حقوقی زنان، به نظر می رسد که زمینه ی بحث در حوزه زنان با عنوان مادر در درجه اول و رویکرد حقوقی به این موضوع در درجه دوم و اهمیت این مسأله در جامعه اسلامی ایران در درجه سوم و تعامل های رو به تزاید معارض با تأمین حقوق مادری در فضاهای نوین غیر سنتی اجتماعی در درجه چهارم ایجاب می کند

که تحقیقی بایسته و شایسته در این موضوع سامان یابد تا بتواند مسیر حقوقی مورد نیاز را برای ایفای نقش مادران این سرزمین فراهم سازد. خروجی این تحقیق در حوزه کاربرد علمی، شناسایی نقاط ضعف و قوت قانون ایران نسبت به حقوق مادر، شناسایی کاستی های قانون ایران نسبت به حقوق مادر، امکان سنجی تغییر، اصلاح و یا افزودن و یا کاستن قوانین است. و در حوزه کاربرد عملی، ارتقاء بخشیدن به امنیت روانی و رفتاری مادران و تکمیل حلقه های مقدماتی برای تهیه لوازم و طرحهای مربوطه است. مادری، کارکرد مهمی برای زن محسوب می شود و البته زن برای مادر شدن باید نقش همسری را پذیرفته باشد. هیچ پیوندی از لحاظ مودت و الفت به مانند پیوندی که میان زن و شوهر از طریق ازدواج برقرار می شود، وجود ندارد. لذا خداوند متعال آن را از نشانه های قدرت و عظمت خود معرفی می کند. مادر نیز ارزشی منشأ آسایش و مهر، و غالبترین منبع سعادت خانوادگی است.